

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/I. — Naročnina: celoletno Din 25, polletno Din 12, četrletno Din 7.

Zmaga državotvorne politike.

Takoj v začetku zadnje parlamentarne krize smo na tem mestu izjavili, da gre topot za nekaj več kakor pa za navadno vladno krizo. To je jasno izpovedal tudi naš izkušeni državnik Nikola Pašić, ki je izjavil, da gre pri tej krizi v prvi vrsti za naše državno življenje.

Ta prognoza se je izkazala kljub najrazličnejšim dvomom in raznovrstnim poskusom kot točna.

Politični naivneži, ki ne znajo ali pa nočejo pravilno pojmovati našega notranjega problema, so trdovratno trdili do zadnjega, da pride do preokreta v vodstvu naše državne politike. Opozicijsko časopisje je hote in nehoče informiralo svojo publiko napačno, ker je računalo z zmago blokaške politike. V tem oziru je bilo zlasti časopisje SLS naravnost klasičen vzgled popolne neinformiranosti.

Vsak treznomislec človek, ki le količkaj umeva politične razmere, je moral vedeti, da je nemogoče sestaviti vladno iz heterogenih elementov opozicijskega bloka. G. Davidović je neprestano izjavljal, da ima glede strank v opozicijskem bloku dovolj garancij za vodstvo državne politike, katere smernice iz previdnosti ni hotel nikdar označiti.

O kakih »garancijah« ni moglo biti niti govora. Ne glede na tri ali štiri struje v Davidovičevi demokratski skupini je med posameznimi strankami opozicijskega bloka toliko načelnih razlik, da vobče ni mogoče govoriti o enotnosti političnega programa opozicije pod vodstvom g. Lj. Davidovića, kateremu je Stjepan Radić obljubil vso pomoč s strani HRSS. Takozvani opozicijski blok tvorijo skupine ljudi brez programa, brez resnega pojmovanja razmer in brez vsakih skupnih programatičnih točk. Ne veže jih nobena pozitivna točka. Skupna jim je samo negativna želja po spremembi današnjega ustavnega stanja. Zato g. Davidović tudi ni mogel označiti političnih smernic svoje eventualne vlade z opozicijskim blokom.

Vsled napačnega umevanja političnih razmer mnogi tudi niso mogli pravilno tolmačiti ostavke Pašičeve vlade. G. Pašić je podal ostavko, ker so se spremenile razmere v narodni skupščini. Ko so bili radičevci prisiljeni, da zapustijo stare vloge in so prišli v skupščino, se je spremenilo razmerje parlamentarnih moči. Nastali so novi pogledi na situacijo in vsled tega tudi novo grupiranje poslancev

z ozirom na državno življenje. To je popolnoma naravno povzročilo ostavko Pašičeve vlade.

G. Pašić je takoj uvidel, da ni mogoče delati z onimi, ki niso samo proti naši državni ustavi, temveč so celo proti državi sami. Glavni vodja te protidržavne politike je ponoči tajno pobegnil k svojim dunajskim zaščitnikom. Taki ljudje ne morejo imeti zaupanja pri merodajnih krogih in državotvornih strankah. Isto velja tudi za one, ki se s takimi ljudmi družijo in na katerih pomoč računajo. Saj so nameravali in še nameravajo izrabiti celo parlament za rušenje države!

Popolnoma jasno je bilo, da bodo heterogene skupine opozicijskega bloka doživele zaslužen poraz pred Narodno radikalno stranko, ki ve, kaj hoče, ki je izkušena in se drži dosledno svojih načel, od katerih je v sedanjih razmerah najvažnejše in najodločilnejše: izvedba vidovdanske državne ustave. Zato je moral postati g. Lj. Davidović najmlajša žrtev nenarodne in nepatriotične politike. Zato je doživela tudi SLS naravnost katastrofalen poraz svoje dvoletne oportunistične politike.

Rešitev krize s sestavo nove Pašičeve slovske vlade — o kateri poročamo na drugem mestu — je v danih razmerah edini izhod iz sedanjega položaja. Kralj je vsestransko podučen, saj se je posvetoval s predstavniki vseh strank in tudi z drugimi osebnostmi političnega značaja. Sicer ni pristal na nove volitve že sedaj, ker misli, da se bo naš državni problem rešil brez takojšnjega apela na narod, vendar pa je gotovo, da bo v interesu naše državne ureditve in bodočnosti naše države storil to, kaj, ko se bo pokazala absolutna potreba, da izrazi narod svojo voljo.

Ko se je zdelo, da bo treba začasnó imenovati izvenparlamentarno t. j. takozvano nevtralno vladno, katero je nasvetoval kroni diplomat g. Balugdžić, ki je izjavil, da je potrebna vlada jake roke, so se vse naše parlamentarne stranke izjavile proti taki vladi. V prvi vrsti seveda Narodna radikalna stranka, ki stoji odločno na stališču parlamentarizma. Radikalna stranka bi v slučaju nevtralne vlade mnogo pridobila in se ojačala, ker bi imela zelo povoljno pozicijo kot zaščitnica narodnih in državljanskih svoboščin. Radikalna stranka bi brez najmanjšega napora izkoristila svoje prejšnje borbe z nevtralnimi vladami v bivši kraljevini Srbiji, ko

viča Milan in Aleksander po avstrijskem vzgledu imenovala nevtralne vlade.

Dejstvo, da so se tudi opozicijske stranke izjavile proti poskusu izvenparlamentarne vlade, priča, — »da je nekaj zdravega v državi Danski,« da bi pri nas kljub raznim žalostnim pojavom zmagala v usodepolnem trenutku zdrava pamet našega troimenega naroda.

Potrebna je bila torej vlada jake roke. Tako vlado pa more tvoriti samo Narodna radikalna stranka na čelu nacionalnega bloka.

Ne sme se pozabiti, da je našo sedanjo državo ustvarila politika radikalne stranke, ki je za to žrtvovala vse. Politika naše radikalne stranke je bila uspešna. S krvjo srbskega naroda so namočeni temelji naše države. In sedaj po skoraj šestih letih našega državnega obstoja naj bi zrušili to s krvjo pridobljeno državo oni, ki niso zanjo ničesar storili in ki so ji vedno in povsod nasprotovali? Ne in nikdar ne!

Zato je treba vlade jake roke, ki bo razumela do zadnjih posledic zbrati narodne sile v svrhu državne konsolidacije. Tako vlado pa more tvoriti le radikalna stranka, ki mora v zavesti svojih dolžnosti braniti našo državo z vsemi sredstvi.

Narodna radikalna stranka edina nudi vsestranske garancije za bodočnost države in našega celokupnega naroda Srbov, Hrvatov in Slovencev. Dokler bo krmilo naše države v preizkušanih rokah v delu osivelega radikalnega prvaka g. Nikole Pašića, se ni treba bati državi. To dokazuje zgodovina radikalne stranke.

G. Nikola Pašić je l. 1912 rekel: »Ustavne pridobitve v Srbiji, so pridobitve radikalne stranke! Ona jih je zapečatila s svojo krvjo, s svojim mnogoštevilnim trpljenjem in s svojimi mnogoštevilnimi žrtvami! V Srbiji ni nobenemu tako dragocene te svoboščine, kakor so radikalni stranki. Ona je prva poklicana, da jih brani in njo napadajo vsi, ki so proti tem narodnim svoboščinam. Toda njena vera, da služi interesom naroda, ji je dala hrabrost in vztrajnost, da je mogla prenesti vse ogromne žrtve v krvi in imovini za svobodo, in vse one grde klevete, ki so padle na njeno čast in poštenje!«

In tako je še sedaj!

Narodna radikalna stranka je ustvarila to državo in jo bo tudi ohranila! I. P.

Širite naš glas!

Ponarejevalci zgodovinskih dejstev.

Časopisje hrvatske opozicije dosledno trdi, da Narodno veče ni bilo predstavnik hrvatskega dela našega naroda, dasiravno so bili današnji aktivni politiki hrvatske opozicije tudi člani Narodnega veča.

Kakšna je resnica v tej zadevi, je natančno razvidno iz zgodovinskih dokumentov, zlasti pa iz stenografskega zapisnika 256. seje Hrvatskega sabora z dne 29. oktobra 1918.

To izredno sejo je sklical predsednik hrvatskega sabora Bogdan Medaković na predlog dvajsetorice narodnih poslancev.

Na dnevnem redu te seje sta bili dve točki: 1. Predlog Sv. Pribečevića, da se prekinejo vsi državno-pravni odnosi in zveze med kraljevino Hrvatsko, Slavonije in Dalmacije ter kraljevino Ogrsko in carevino Avstrijo; 2. Predlog dr. Ante Pavelića, naj sabor sklene, da smatra deklaracijo Narodnega veča od 19. oktobra 1918 zase kot obvezno ter izjavlja, da priznava Narodnemu veču Slovencev, Hrvatov in Srbov vrhovno oblast.

Ta predlog dr. Ante Pavelića so poleg drugih podpisali tudi sledeči politiki iz sedanjih hrvatske opozicije: Ivan Peršić, Ivan Lorković, dr. Gjuro Šurmin, Ivan Kovačević in Ivan Krnić.

Besedilo omenjene deklaracije Narodnega veča od 19. oktobra 1918 se nahaja v Šišićevih »Dokumentih o postanku kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev«. Narodno veče je v tej svoji deklaraciji v imenu celokupnega naroda postavilo tudi sledečo osnovno zahtevo:

»Zahtevamo ujedinjenje celokupnega našega naroda Slovencev, Hrvatov in Srbov na vsem njegovem etnografskem ozemlju brez ozira na kakršnekoli pokrajinske ali državne meje, v katerih danes živijo — in edinstveno popolno suvereno državo na načelih politične in gospodarske demokracije, kar vsebuje odpravo vseh socijalnih in gospodarskih krivic in neenakosti.«

Po prečitaniu te deklaracije Narodnega veča v plenumu hrvatskega sabora je bil predlog dr. Ante Pavelića enoglasno sprejet.

Tako stoji zapisano v stenografskem zapisniku te zgodovinske seje. Zanj sta glasovala tudi St. Radić in Hrvatska stranka prava, dočim so sedanjí zajedničarji ta predlog dr. Pavelića pred tem tudi podpisali. Ob tej priliki je dr. Vladimir Prebeg v svojem nav-

dušenem govoru za deklaracijo Narodnega veča izjavil sledeče: »Ker je s tem (t. j. s to deklaracijo) program stranke prava izpolnjen v onih točkah, v katerih zahteva odpravo pogodbe in prelom z Ogrsko, *bo predlagal saborski klub stranke prava strankinemu svetu, da se stranka prava razide. Nova doba išče novih programov in novih strankarskih tvorb.*«

Tudi St. Radić je ravno tako glasoval za predlog dr. Pavelića in je v razlagi svojega predloga o prepovedi izvoza žita iz Hrvatske, imenoval predloge Pavelića in Pribečevića »krono te zgodovinske seje hrvatskega sabora«.

Iz teh dokumentov je torej jasno razvidno, da so se vse hrvatske stranke brez razlike izjavile za državno in narodno edinstvo in da so enoglasno prenesle vso oblast na Narodno veče, katerega poznejše delo na ujedinijenju s Srbijo se smatra kot logična posledica njegove deklaracije od 19. okt. 1918.

Glavno vlogo so igrali tedaj, kakor še danes, isti politiki: St. Radić, Ivan Lorković, Vladimir Prebeg itd. In vendar ti politiki zanikujejo vrednost vseh aktov, ki so se izvršili neposredno pred našim osvobojenjem in državnim edinstvom. Ti politiki se medsebojno obtožujejo za delo Narodnega Veča in si očitajo eden drugemu izdajstvo nad hrvatskim narodom, čeprav so tedaj drugače mislili in drugače delali v prepričanju, da rešujejo narodni njegove najsvetejše pravice.

Iz teh zgodovinskih dejstev se vidi, na kateri strani sta laž in neiskrenost. Vsa dosedanja Radićeva politika temelji na falsifikaciji pravega narodnega mišljenja ter se vodi v direktno škodo njegovih življenjskih interesov. Stjepan Radić je falsifikator, demagog in politični avanturist. Radić v resnici ni predstavnik prevaranega hrvatskega naroda, kateremu manjka zavest o njegovi misli v naši mladi nacionalni državi.

Prihod radićevcev v Beograd in vse ono, kar se je pozneje razvilo in sledilo v naši notranji politični situaciji dokazuje opravičenost nezaupanja merodajnih krogov, radikalne stranke in vseh poštenih patriotov. Kajti ljudje, ki danes popolnoma nasprotno delajo onemu, kar so delali in mislili včeraj, ne morejo imeti poštenih ciljev. O tem je prepričan vsak, ki pojmuje poštenost v politiki.

V katerem taboru je bil dr. Ivan Tavčar.

»Jutro« se je skandaliziralo, češ, da Narodna napredna stranka v svojem proglasu, s katerim pozivlja svoje somišljenike na vstop v Radikalno stranko, zlorablja ime in spomin dra. Ivana Tavčarja, zatrjujoč, da dr. Tavčar ni bil pristaš oživljene NNS, ampak do poslednjega diha član Demokratske stranke. Temu nasproti naj ugotovljamo tole suho dejstvo: Ob občinskih volitvah ljubljanskih meseca decembra 1922 je kakor znano nastopila Jugoslovenska zajednica, ki je združevala NNS in NSS, podpirani od NRS in SKS. Proti tej združitvi je z vso vehemenco in nasilnostjo nastopala Demokratska stranka. Na predvečer volitev je došlo Jugoslovenski zajednici pismo g. dra. Ivana Tavčarja, ki pravi:

»Predsedstvo manifestacijskega shoda »Jugoslovenske zajednice«! Priklenjen na bolniško postelj se današnjega zborovanja Jugoslovenske zajednice žal ne morem udeležiti osebno. Sem pa v duhu z vami. Sporočite zborovalcem moj prijateljski pozdrav. Popolnoma odobravam Vaš nastop in mu želim popoln uspeh. Z odličnim spoštovanjem dr. Ivan Tavčar.«

To pismo se je prebralo na javnem manifestacijskem shodu ob vitarnem odobravanju tisočev

somišljenikov Jugoslov. zajednice. »Jutro« pa je imelo potem drznost, da je izreklo svoj dvom glede pristnosti tega pisma. Na to je »Slovenski Narod«, torej za »Jutro« gotovo verodostojen forum, priobčil tole izjavo: »Z ozirom na trditve »Jutra«, da je pismo našega očeta, prečitano na včerajšnjem manifestacijskem shodu »Jugoslov. zajednice«, apokrifno, izjavljamo, da je to nesramna laž. To pismo je naš oče naročil sestaviti ter ga je, ko ga je prečital svojeručno podpisal! On je od vsega početka stal na strani »Jugoslovenske zajednice«, kar priča tudi njegov podpis na njenem programnem proglasu. Po srčni surovosti, ki jo je zagrešil dr. Puc na barjanskem shodu ravno glede osebe našega očeta, odrekamo mladinskemu glasilu sploh vsako pravico, govoriti o kršenju pietetete.« Dr. Ivo Tavčar, ing. Fran Tavčar, Ante Tavčar.

Ni torej prav nikakega dvoma, v katerem taboru je bil dr. Ivan Tavčar. Ako ga je Demokratska stranka vzlic tem njegovim izjavam, s katerimi je dokumentiral pripadnost Narodno-napredni stranki, še imela zapisanega v svojih listah kot somišljenika, je to njena stvar. (Iz »Narodnega Dnevnika«.)

Radikalna stranka in vera

Andrej F. Dolenc.

Vera je moč, ki brzda narode!

Narodna radikalna stranka je proti deljenju po svetovnem naziranju, kakor je med nami, na klerikalni in liberalni tabor, ona ni se pri nas izraža, tudi ne protiverska ali protisvobodomiselna stranka v onem smislu, kakor cerkvena, ampak ona želi, da vlada dobro razmerje med cerkvijo in državo, kljub temu, da se ona ne peča s problemi svetovnega naziranja. Radikalna stranka vidi pred sabo fakt, da ima Cerkev znatno in moralno moč, ki lahko mnogo pripomore k dobri ureditvi države. Kot najboljši dokaz je, da so vsi v resnici napredni in veliki državniki upoštevali moč vere ter jo skušali koristno uporabiti za državo!

Narodna radikalna stranka tudi noče, da bi postala Cerkev dekla države, ampak ona želi, da bi mogle vse verske organizacije v polni meri izvrševati svojo cerkveno stvar. Vera in Cerkev je znana moralna in kulturna sila, katere ne moremo pustiti neuporabljene!

Narodna radikalna stranka je odločno proti ločitvi Cerkev od države. Ločitev Cerkev od države bi škodovala bolj državi kakor Cerkvi! Ljudstvo, ki je udano Cerkvi, bi pričelo mrziti državo in pričel bi se takozvani »kulturni boj«, ki bi napravil dravi in stranki več škode kot Cerkvi. To je nepobitna resnica, to dokazuje zgodovina!

Narodna radikalna stranka tudi ne more iti s takozvanim »Naprednim blokom«. Kajti beseda »naprednjak« pomeni človeka, ki ni katoliško-cerkvenega mišljenja, ali je indifereenten ali pa brezverec. Tako naziranje in tabor odločno odklanja Narodna radikalna stranka ter se v tem smislu ne more nikdar družiti z »Naprednim blokom«. Ona se lahko druži s svobodomiselnimi in naprednimi strankami le v »Narodni blok«, kjer se rešuje državna ureditev.

Ako premočimo političen položaj v Sloveniji, se moramo vprašati, zakaj ima vsikdar Slov. ljudska stranka večino med Slovenci. Odgovor na to je čisto lahek; kajti zraven gospodarskih zadrug, posojilnic itd. ima duhovščina velik vpliv med ljudstvom. Naprednjaki so storili veliko napako, da so politična vprašanja zmešali z verskimi ter se s tem že naprej obsodili, da bodo poraženi. Na tak način za ljudstvo uspehe dosežati in pri volitvah moč pridobivati, je velika neumnost. Zato Narodna radikalna stranka ne more po tej poti hoditi! Ako hočejo naprednjaki svoja naziranja zagovarjati, naj to store na znanstvenem in kulturnem polju, ne pa na političnem.

Narodna radikalna stranka tudi ni verska stranka v onem smislu kakor Slov. ljudska stranka ali Muslimanska organizacija. Narodna radikalna stranka prepriča vsakemu posamezniku njegovo versko in kulturno naziranje ter se bavi samo s politično-državnimi nalogami.

Narodna radikalna stranka hoče, da se boji za svetovna naziranja umaknejo s političnega polja. Dokler bo strašilo svobodomiselstvo, tako dolgo bo stal klerikalizem!

Versko prepričanje je treba spoštovati in za verske potrebe skrbeti!

Našim članom.

Kdor ima kakšno željo, pritožbo itd. v javnem interesu, naj jo blagovoli sporočiti uredništvu »Radikalnega Glasnika«, Ljubljana, Wolfova ulica 1-1. Uredništvo bo vse tozadevne dopise, kolikor niso za priobčitev, izročilo na merodajnem mestu v nadaljnje poslovanje.

Edinstvo in moč Narodne radikalne stranke

Odkar obstoja ministrska kriza, smo se trudili, da razjasnimo sporna vprašanja in da tako omogočimo tudi najširšim ljudskim slojem in celokupnemu javnemu mnenju pravilno presojanje razmer in dogodkov. Stojimo na stališču, da je v tako resnih trenutkih glavna stvar točna insormiranost. Pri tem smo se izogibali razpravljanju o vseh osebnih vprašanjih. Zlasti nismo nikdar dopustili niti poskusa kakršnegakoli intrigriranja in zapeljavanja javnega mnenja.

Nasprotno pa se naši nasprotniki dan za dnevom sistematično poslužujejo tendencioznih in lažljivih vesti, da bi premetli javno mnenje in tako vplivali na rešitev krize. Nasprotno časopisje neprestano piše o nekaki neslogi v radikalnem klubu, o različnosti mišljenja in o razlikah pojmovanja posameznih ministrov in članov glavnega odbora. Pri tem si nasprotno časopisje drzno in brezobzirno izmišlja in navađa imena posameznih radikalov, ker hoče na ta način povzročiti verovanje v točnost svojih informacij. Mi smo ponovno ugotovili te mahinacije in razkrinkali laži. Toda nasprotno časopisje servira z največjo naslado svojim bralcem izmišljene vesti, ker se zanaša na lahkovernost svojih bralcev, med katerimi so na žalost tudi radikali. Ob tej priliki — da bi prenehale enkrat za vselej vse govorice o razdvojenosti v radikalnem klubu — želimo ugotoviti, da stoji Narodna radikalna stranka danes kakor vedno v celoti na svojem programu in ob svojem izkušenem voditelju.

Radikalna stranka je imela resno krizo 1. 1901, ko je v interesu naroda pristala na delno ukinjenje državljskih in demokratičnih svoboščin v sodelovanju in koaliciji z bivšo naprednjaško stranko. Ta koalicija je imela svoj politični razlog in nepristranski zgodovinarji jo bodo ocenili po njeni pravi vrednosti. Radi tega sodelovanja z naprednjaki se je odcépilo gotovo število mlajših radikalov v stranko samostojnih radikalov pod vodstvom Ljube Živkovića. Poleg poštenih radikalov se je pridružilo tej skupini tudi mnogo elementov iz liberalne stranke in drugih ter je zato sam ustanovitelj samostojnih radikalov Ljuba Živković zapustil to skupino. Ta razcep

ni oviral radikalne stranke pri njenih nadaljnjih uspehih na vseh poljih njene aktivnosti. Radikalna stranka je doživela redko zadoščenje, da vidi svoje bivše tovariše združene z liberalci in naprednjaki v eni stranki. Vsi boljši elementi med »samostojnimi« čutijo, da ta družba ni za prave radikalne politike. Po vsem se zdi, da bodo liberalci in naprednjaki z nekaterimi samostalci ostali v demokratiški stranki, dokler ne bodo oni, ki so prožeti resničnega demokratizma, ali prešli k g. Pribičeviću, ali pa se bodo vrnili v radikalno stranko. Radikalna stranka je imela v emigraciji secesijo, toda vsi člani te skupine, razven pok. Koste Stojanovića in Draže Pavlovića, so hitro uvideli, da so zašli na napačno pot ter so se vrnili v svojo stranko. Med temi je bil tudi g. Nastas Petrović.

Za čas ustavne borbe se je oddvojil od radikalne stranke Stojan Protić radi svojega posebnega mišljenja o ureditvi naše države, toda — dasiravno je bil prvi radikalni prvak poleg Nikole Pašića — ostal je osamljen ter ni uspel pri volitvah. Radikalna stranka je močnejša od vseh poedinčev, zato ji tudi ne more pretiti nobena nevarnost od osebnih zablod posameznikov. Radikalna stranka tvori kompaktno celoto in njeno edinstvo je največja garancija za uspešno vodstvo radikalne politike. Radikalna stranka more iti tudi v opozicijo, ako jo v to primorajo razmere, toda to ne zmanjšuje vrednosti njene politike in njenega vpliva v narodu. Kdorkoli zapusti stranko in skuša delati proti njej, ta je ne glede na moralno kvalifikacijo politično onemogočen.

Za bodočnost našega naroda je velika sreča, da obstojata velike stranke s preciznim državnim programom, ki je nad verskimi, plemenskimi, zgodovinskimi in drugimi zablodami. Ljudje v stranki umirajo, toda stranka živi in ostane. V petdesetih letih svojega političnega delovanja je radikalna stranka takorekoč zrastle z narodom in v tem vidimo najboljšo jamstvo, da bo ona tudi v bodoče vršila svojo zgodovinsko misijo brez ozira na intrige nasprotnega časopisja.

(»Samouprava«.)

Iz notranje politike

Politična situacija. S posebnim zanimanjem v vseh političnih krogih se je pričakoval v petek 16. t. m. konec ministrske krize s sestavo vlade, ki bi delala s sedanjim parlamentom v manj važnih političnih vprašanjih. Kljub temu pa je vladalo mnenje, da bi bila vsaka taka vlada le kratkotrajna. Sedanja koalicija je pokazala možnost sestave koncentracijske vlade z opozicionalnimi skupinami v parlamentu, ki bi se odrekle anacionalnim in suveravnim elementom, na katere se sedaj naslanjajo. Toda v tem ni bilo uspeha. Zato se je prešlo k vstvarjanju vlade, ki bi jo formirali predstavniki opozicionalnega bloka, ki v sedanjem trenutku nimajo večine v narodni skupščini. V petek dopoldne je sprejel kralj v avdienci Ljubo Davidovića, ki je razložil kralju stališče opozicionalnega bloka in izhod iz situacije. Kralj je sprejel v avdienci tudi našega poslanika v Berlinu g. Ž. Balugđića in zunanjega ministra dr. M. Ninčevića, ki je referiral kralju o zunanjih politiki. Popoldne je kralj poveril Lj. Davidoviću mandat za sestavo koncentracijske vlade. V soboto dopoldne se je pričel Davidović posvetovati s predstavniki parlamentarnih skupin in jih prosil, naj mu pomagajo pri sestavi koncentracijske vlade. Razgovarjal se je tudi z Ljubo Jovanovićem in Pašićem. Radikali in samostojni demokrati ne morejo v družbi ljudi z osnovnimi načelnimi razlikami skupno delati. Zato se je morala Davidovićevega akcija naravno ponesrečiti. Lj. Davidović je v nedeljo 18. t. m. vrnil kralju mandat za sestavo koncentracijske vlade. Po končani avdienci se je v političnih krogih zvedelo, da kralj odklanja vlado, kakršno je nameraval sestaviti Davidović. Krona se je odločila, da poskusi še z zadnjo kombinacijo, da se sestavi nevtralna

vlada, kajti kralj nikakor ni mogel pristati na vlado brez najmočnejše in največje stranke, brez radikalov, kakor je predlagal Davidović. Kombinacija z nevtralno vlado so odklonile vse parlamentarne stranke. Proti je v prvi vrsti Narodna radikalna stranka, ker smatra popolnoma pravilno, da nevtralna vlada ne odgovarja ustavi. Radikali vztrajajo pri svojem stališču, da je v teh razmerah absolutno potreben apel na narod, ker gre za odločitev v važnih notranjopolitičnih vprašanjih. Radikali so uverjeni, da bo krona končno poverila mandat g. Pašiću. — V ponedeljek 19. t. m. je kralj po vsestranskem posvetovanju poveril g. Pašiću mandat za sestavo poslovne vlade. Gosp. Pašić je mandat sprejel. V kratkem se skliče narodna skupščina, ki bo po kratkem delovnem programu s kraljevim ukazom odgođena do 20. oktobra, nakar se ima pričeti zopet novo zasedanje. Tako je končana vladna kriza, ki je trajala 38 dni.

Zemljoradniki proti Radiću. V izpopolnilo naše vesti, da so odklonili zemljoradniki vsako vlogo z radićevsko stranko, navađamo iz govora Vojce Lazića na seji izvrševalnega odbora SKS v Ljubljani sledeče besede: »Naš kmetijski program in Radićev sta popolnoma enaka, zato smo mislili, da bomo z Radićem skupno nastopili. Mi smo zato vodili pregovore z Radićevo stranko in s tem dokazali, da hočemo popoln sporazum. Radićevi poslanci kmetije so bili popolnoma z nami, a vodstvo stranke je začelo gledati po strani naše sestanke in je prepovedalo vsake pregovore. V tem smo videli, da je nam Radić isti sovražnik, kot vse druge stranke.« Iz te izjave je torej razvidno, da je bil Radić prvi, ki ni hotel sporazuma z zemljoradniki!

: Seja radikalnega kluba. V četrtek 15. t. m. dopoldne se je vršila na zahtevo g. predsednika Pašića seja radikalnega poslanskega kluba, na kateri je hotel g. predsednik razložiti politično situacijo in informirati poslance o stanju krize. V začetku seje je z odobravanjem kluba zahteval g. Milutin Dragović, da se odstrani g. Nastas Petrović, ker je s svojim zadržanjem izstopil iz stranke ter prešel k nasprotnikom radikalov. G. Petrović se ni hotel odstraniti in je zahteval besedo, da se brani, česar pa mu klub ni dovolil. Nato je predsednik kluba izjavil, da je na dnevnem redu poročilo o krizi ter je dal besedo g. Pašiću, ki je rekel, da je kraljeva želja, da se ne gre na volitve, temveč da se, ako ni drugega izhoda, sestavi vlada, ki bi bila nevtralna in ki ne bi vršila političnih poslov.

: Najmlajša žrtev zgodovine. Beograjsko »Vreme« piše pod tem naslovom v uvodniku: Gosp. Davidović je hotel preskočiti dogodke in zgodovino. Radić se noče žrtvovati, ker noče živeti kot vodja male skupine, ki želi sporazum, temveč hoče živeti kot nekronan suveren vseh Hrvatov. Zato ni mogel sprejeti drhteče Davidovićeve roke. Gosp. Davidović je najmlajša žrtev zgodovine, ki ruši pred seboj vse one, ki zapustijo njena pota. On je klasičen vzgled politika, ki je strmoglavil v globoko brezno samo zato, ker je v nepravem času stopil na pozornico z željami, ki so prezrele za okolico, v kateri so se pojavile. Pred polomljeno figuro g. Davidovića se nam kaže slika razvoja odnošajev s Hrvati tako, kakor smo jo videli že pred enim letom. Zgodovinska dolžnost zahteva, da se proti ustvarjeni hrvatski in slovenski fronti popolnoma izoblikuje tudi srbska fronta. Šele potem, ko si bodo stale nasproti te organizirane in jasno izražene sile, bo prišlo do sporazumevanja in se bo razvila ideja o potrebi zajednice ali o razcepu. Drugega izhoda ni in ga ne more biti. Poizkusi socijalnega, gospodarskega in duhovnega diferenciranja so otemneli pred bujnostjo nacionalnega in verskega momenta, ki ga srbski narod ni iskal, ki pa so ga mu vrnili Hrvati, Slovenci in bosanski muslimani. In ako je že moral srbski narod zapustiti svojo misijo kmetijske demokracije ter se vrniti na steze nacionalističnih idealov, se mora na borbeni poziv dosledno in premišljeno organizirati za bodočnost in vlogo, ki si jo je do sedaj izvojeval s svojim genijem in s svojim požrtvovanjem. — Tako so začeli srbski listi ponovno pisati kot odgovor na separatistične tendence Hrvatov in Slovencev, ki izjavljajo v najkritičnejših časih, da nočejo nič skupnega s svojimi srbskimi brati!

: Neumestne grožnje g. Davidovića. »Samouprava« se bavi na uvodnem mestu o napadih g. Davidovića na mhr. predsednika g. Pašića in zaključuje svoja izvajanja tako-le: Kar se tiče groženj gosp. Davidovića, so one popolnoma neumestne. Radikalna stranka, prepričana o svoji moči in o razpoloženju naroda, se je v svoji borbi posluževala samo legalnih sredstev. Oni, ki hočejo kri, so na drugi strani. Ako je g. Davidović mislil na te, ko jih je imenoval svoje prijatelje, mu mi samo čestitamo na taki družbi. Naše nepremagljivo stališče glede čuvanja državnega in narodnega edinstva s tem ne bo omajalo. Nasprotno. Mi bomo še bolj odporni, ako pridejo nasprotniki z odkritimi kartami. Pred klevetami in denunciacijami se ne plašita ne g. Pašić in ne radikalna stranka niti danes, kakor se nista niti v prošlosti.

: Srbska fronta. »Vreme« piše: Bilo bi treba, da smo gluhi in slipe, ako ne vidimo, da ni mogoče skleniti sporazuma na podlagi uljudnosti in da je za sklep sporazuma potrebna tudi volja druge strani. Druga stran pa je baš z svojim preračunanim, izvalnim zadržanjem onemogočila delo bloka zato, ker ni želela, da bi bil blok delaven in trajen, temveč je hotela njegovo trenutnost in popolno neohveznost za svojo politično orientacijo v znaku federacije. Kot opazovalci, ki gledamo dan na dan stanje in razpoloženje na drugi strani, imamo razloge, da mislimo samo nase, na okrepitev svoje srbske fronte, katere kompaktnost mora lepega dne naučiti Zagreb in Ljubljano, da nimata ničesar pričakovati od našega razdora in od naših medsebojnih zadev. Globoko smo prepričani, da bo ta srbska fronta pooblaščenica predstavnica celega srbskega naroda, imela mnogo več važnosti v svojih sklepih, s katerimi bo vplivala tudi na drugo stran.

Dr. Joža Ravnik,
odvetnik v Beogradu,
je preselil svojo pisarno v Kosovsko
ulico 22.

Iz vsega sveta.

Češkoslovaško-italijanska pogodba.

Češkoslovaški zunanji minister je mož neumorne delavnosti. Obisk sledi obisku, potovanje potovanju. Kakor znano je sklenil s Francijo zvezno pogodbo, katere namen je ohranitev in obramba stanja, ustvarjenega po verzajski mirovni pogodbi. Da se ozira češkoslovaško - francoska zveza bolj na verzajsko mirovno pogodbo, je povsem razumljivo in naravno, ako pomislimo, da imata obe državi v Nemčiji skupnega in obenem nevarnega sosedu. Toda tudi na stanje v srednji Evropi je Češkoslovaška republika v marsičem navezana. Sedanje srednjeevropsko stanje pa so ustvarile senžermenska, trianonska in neuillska pogodba. V obrambo tega stanja je bila ustvarjena Mala antanta. Manjkal pa je še velik neznan faktor, ki se je vedno bolj trudil, da zadobi vpliv na razvoj srednje Evrope. Ta faktor je Italija, ki smo jo čutili spočetka za hrbtom Bolgarov in tudi Madžarov. Odločni nastop Male antante v raznih slučajih pa je pokazal Italiji, da ne hodi pravega pota, ako misli doseči svoj prestiž. Mussolini je torej spremenil prejšnjo taktiko in si je predvsem mnogo prizadeval, da se reši jadranski problem, da bi se mogla Italija s tem večjo svobodo posvetiti sredozemskemu vprašanju, ki je zanjo mnogo večje važnosti. Sklenjen je bil torej rimski sporazum med našo državo in Italijo.

Nič ni bolj naravno, kot da je sledila našemu vzgledu tudi bratska država Češkoslovaška. Dr. Beneš je odpotoval v Rim, kakor smo imeli že priliko poročati. Takoj prvi dan njegovih razgovorov z Mussolinijem je dovedel do sporazumne sestave besedila »pakta prišrčnega sodelovanja«, kakor naziva pogodbo uradno poročilo. Pogodba bo podpisana v najkrajšem času. Besedilo je zaenkrat še tajno. V glavnem pa gre za vzdrževanje miru, za pospeševanje gospodarskega napredka v srednji Evropi in za obrambo sedanjega stanja, ustvarjenega po gori omenjenih pogodbah. V bistvu je pogodba slična sporazumu med našo kraljevino in Italijo; razlike se lahko razlagajo iz različnega geografskega položaja. Mi imamo z Italijo skupno državno mejo; razumljivo je torej, da so bila potrebna specijalna določila, ki pri tej pogodbi odpadejo. Tudi je brezdvomno gotovo, da predvideva pogodba za slučaj mednarodnih komplikacij, ki bi se tikale skupnih interesov obeh držav, sporazumne ukrepe. V slučaju pa, da bi bila ena od obeh držav napadena po kaki tretji sili, bi morala ostati druga sopogodbena nevtralna.

Poleg tega sta se oba ministra sporazumela, da se vrši Masarykov uradni obisk v Rimu meseca oktobra. Na dnevnem redu je bilo nadalje vprašanje jadranskih tarifov. Oba ministra sta tudi določila, da se v kratkem sestanejo izvedenci, da določijo neposredne tarife na železnicah, ne oziraje se na jadranske tarife. Končno sta se obe državi zavezali, da čimprej izvršita dogovore, sklenjene dne 6. aprila 1922 glede upravnih in finančnih vprašanj zavarovalnih zavodov.

Po razgovorih je sprejel dr. Beneš rimske novinarje, katerim je na kratko razložil namen svojega potovanja. Osobito pažnjo zaslužijo njegova izvajanja glede političnih vprašanj. Ta bi se dala osredotočiti v štirih točkah: 1. vzdrževanje miru v zmislu mirovni pogodbi; 2. vzdrževanje reda v srednji Evropi, h čemur hoče Češkoslovaška pripomoči z zboljšanjem odnošajev z vsemi svojimi sosedi; 3. v slučaju, da bi se pojavili neredi in težkoče, bosta obe državi po svojih močeh pripomogli do normalnega teka; 4. Češkoslovaška želi biti na eni strani zvezana z Jugo-

slavijo, na drugi pa hoče utrditi prijateljske vezi z Italijo.

Ker bodo v kratkem rešena tudi vsa sporna vprašanja med Italijo in Romunsko, bo lahko mislila tudi ta država Male antante na pristop k sedanjima dvema pogodbama. Morda bodo vsi trije zunanji ministri razpravljali o tem že na prihodnjem sestanku Male antante, ki se vrši začetkom poletja v Pragi. vrši začetkom poletja v Pragi.

Rusko-nemški odnošaji.

Znano je, da je bila Nemčija prva država, ki je sklenila po ponesrečeni genovski konferenci z Rusijo rapalsko pogodbo. Znašli sta se tedaj dve sili, ki sta bili prezirani od ostalega sveta. Nemcem je pogodba z Rusijo zelo konvenirala, ker so Nemci pač domnevali, da prisilijo zaveznike k popustljivosti s tem, da vzbude pri njih bojazen pred rdečo nevarnostjo. No časi so se spremenili in Rusija stopa vedno bolj v koncern evropskih držav. Z njeno naraščajočo avtoriteto pa se je ohlajala ljubezen do Nemčije. Znatno pa so se ohladili rusko-nemški odnošaji po poslednjih nemških državnozbornih volitvah. Dozdeva se, da je dal nemško - ruski diplomatski spor samo povod za izraz ruskega nezadovoljstva z nemškim narodom, ki se vedno bolj vrača v svoj narodni tabor. Tako si lahko razlagamo velikanske demonstracije, ki so se vršile te dni v nekaterih mestih Rusije proti postopanju berlinske policije. Teh demonstracij se je udeležilo več stotisoč oseb. Udeležil se jih je tudi sam Trockij, ki se je vrnil s Kavkaza in postaja v zadnjem času zopet markantna osebnost sovjetske republike.

Angleži in mali narodi.

Nedavno je imel angleški ministrski predsednik Macdonald v Alberthallu važen političen govor. V svojem govoru je rekel med drugim, da želi angleška delavska vlada stopiti v prijateljske odnošaje z vsemi narodi. Obnovitvena politika se ne more ozirati samo na velike narode in posamezne države. K obnovitvenemu delu morajo pripomoči tudi male države. Bilo bi nenaravno, ko bi hoteli doseči, da bi zbrisali vsi narodi plemenske, zgodovinske, verske razlike, ki jih ločijo. V tem oziru je politika delavske vlade nacionalistična. Radi tega se Velika Britanija ne ozira samo na velike narode, marveč tudi na manjše države, kakor so Jugoslavija, Češkoslovaška, Danska, Belgija i. dr. Slabejši narodi lahko vedno postanejo plen velikih; zunanja politika se ne sme torej nikdar nasloniti na silo, ker je to klopota v obraz vsaki pravici.

Generalna stavka nemškega industrijskega delavstva.

Ob Renu in v Poruhrju je središče nemške industrije. Ta del nemške države, ki ga namakajo bregovi Rena je gosto posejan s tvornicami in iz zemlje kopljejo zaklade rude. To ozemlje so pred poldrugim letom zasedli Francozi in Belgijci, da prisilijo Nemce k izpolnjevanju obveznosti. Znano je, da so napovedali tedaj Nemci pasivni odpor, ki je stal nemško državo ogromno denarja, s katerim so Nemci plačevali stavkujoče rudarje in pokrivali primanjkanje blagajn veleindustrijev. No, bilo je vse brezuspešno in Francozi so izvojevali svojo gospodarsko zmago. Odbor šestorice veleindustrijev je sklenil tedaj z medzavezniško komisijo Micum (Mission interallie de controle des usines et des miners) dogovor, s katerim so se veleindustriji obvezali dobavljati 1.800.000 ton premoga in plačati za vsako izvoženo tono gotovo davščino. Tedaj so se delavci vrnili na delo in življenje je postajalo živahnejše. Toda delavci so izgubili svoj privilegij, ki so ga

dosegli po svetovni vojni. Veleindustriji so zahtevali 10 urno delo na površju in 8 urno v rovi. Tako je bilo do srede aprila, ko bi morale izgubiti svojo veljavo Micum pogodbe, ki pa so bile podaljšane. Delavstvu se je dozdevalo, da je prišel ugodni trenutek za uveljavljanje svojih pravic. Stavili so svoje zahteve po znižanem delovniku in za zvišanje plač. Ker pa jim niso hoteli veleindustriji ugoditi, so delavci proglasili 7. maja generalno stavko. Zasedbene oblasti smatrajo to za interno zadevo industrijev in se radi tega ne vmešavajo v ta spor. Njihova naloga obstoja v glavnem v tem, da pazijo na vzdrževanje reda in mira. Splošno se domneva, da vodi stavko komunistična stranka in da imajo vsled tega stavkujoči delavci zadostne zaloge živeža in denarja.

Bolgarska.

Iz Sofije poročajo, da namerava vlada proti zemljoradniški zvezi nastopiti z zakonom o zaščiti države, ker so zemljoradniki pri zadnjih volitvah sodelovali s komunisti. Oblasti so tudi ugotovile, da prestopajo komunisti v zemljoradniško zvezo, kjer imajo kot organizatorji glavno besedo. Vlada je odredila, naj vrhovno kasacijsko sodišče ugotovi, ako spada zemljoradniška zveza vsled tega pod zakon o zaščiti države. — V parlamentu se bo razpravljalo o zakonu glede obsojenih ministrov. Glasovalo se bo tudi o amnestiji liberalnih ministrov, ki bi jih vlada rada osvobodila.

Socijalni vestnik.

s Delavsko zavarovanje. Uprava osrednjega urada za zavarovanje delavcev je na svoji zadnji ravnateljski seji glede razdelbe teritorij okrožnih uradov sklenila, da se ustanovi nov okrožni urad v Skoplju. Delitev beograjskega okrožnega urada je predvsem zato potrebna, ker urad vsled svojega velikega teritorija (Srbija, Makedonija in Črna gora) ne more obvladati dela. Pri beograjskem okrožnem uradu je bilo dosedaj včlanjenih 51.693 članov. Iz prometnih razlogov je bilo nadalje sklenjeno, da se novopazarski okraj priključi okrožnemu uradu v Sarajevu. Člani iz Črne gore se priključijo okrožnemu uradu v Dubrovniku. Področje okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani se razdeli na dva okrožna urada in sicer s sedežem v Ljubljani in s sedežem v Mariboru ali Celju. Ljubljanski okrožni urad je imel julija 1923 70.072 zavarovancev.

— Izseljevanje iz Jugoslavije v mesecu marcu. Izseljeniški komisariat v Zagrebu javlja: Meseca marca se je izselilo iz naše kraljevine vsega skupaj 1700 oseb, in sicer 1167 moških in 533 žensk. Izselilo se je: iz Vojvodine 979 oseb (529 moških, 450 žensk); iz Hrvatske in Slavonije 345 (300, 45); iz Dalmacije 264 (145, 19); iz Srbije 102 (101, 1); iz Slovenije 79 (67, 12); iz Črne gore 18 (12, 6) in iz Bosne in Hercegovine 13 (13) oseb. Po poklicu je bilo kvalificiranih delavcev 50, nekvalificiranih 85, poljedelcev 1115, prostega poklica 30, dece in starškov 420. Izselilo se je: v Brazilijo 711, v Argentino 431, v Kanado 352, v Zedinjene države 246, v Chile 10, v ostale dele Amerike 27, v Avstralijo 20 in v Novo Zelandijo 3 osebe. — Poleg tega je odpotovalo iz naše kraljevine v prekomorske kraje meseca marca 93 tujih državljanov, od teh 73 Amerikancev (Zed. države), 4 Kanadčani, 4 Argentinci, 5 Madžarov, 4 Čehoslovaki in 3 Rusi.

s Izseljenci v Kanado. Razni agenti so začeli nabirati ljudi za Kanado. Kakor znano, je ameriška vlada zelo skrbila jugoslovansko izseljeniško kvoto. Ti agenti se poslužujejo trika, češ, da gredo potniki le začasno v Kanado in bodo izkrcani na meji Združenih držav. Oč tam je lahko priti preko meje v Ameriko, kjer nihče več ne vpraša, odkod si in kaj si. Svarimo vsakogar, ki bi hotel v Kanado iz tega namena, da odtam prekorači ameriškansko mejo, kajti ameriški izseljeniški zakon je v tem oziru neizpros in o prekoračenju meje niti govora ne more biti.

Javno mnenje ustvarja časopisje.

Množice verujejo to, kar jim sugerira časopisje. Zato podpirajmo in razširjajmo le lastno čisopisje, da bo naše prepričanje tudi prepričanje javnosti.

Pokret NRS.

— Sestanek NRS za trnovski okraj. V petek zvečer 17. t. m. se je vršil napovedani sestanek članov NRS in bivše NNS za trnovsko-kraški volilni okraj. Sestanek se je vršil »pri Mraku« ter je bil dobro obiskan. Po otvoritvi sestanka so pristaši obeh strank z velikim zanimanjem sledili stvarnim izvajanjem dr. Vlad. Ravniharja, tajnika Lj. D. Jurkovića in Škulja ter so z odobravanjem vzeli na znanje združitve obeh strank. — Razpravljalo se je tudi o izboljšanju razmer v ljubljanski bolnici, o čemur je tajništvo NRS podvzelo na pristojnem mestu korake še pred časopisno kampanjo.

— Mestni odbor NRS v Ljubljani in načelstvo bivše NNS sklicujeta zaupni sestanek svojih pristašev za kolizejski okraj v gostilni pri »Novem svetu« (Gospodarska cesta) v četrtek 22. t. m. ob 8. uri zvečer. Ker je na dnevnem redu združitve obeh odborov, oziroma izvolitev novega odbora, je dolžnost vsakega zavednega pristaša, da se sestanka udeleži.

— Mestni odbor NRS v Ljubljani in načelstvo bivše NNS sklicujeta zaupni sestanek svojih pristašev za kolodvorski okraj v hotelu »Južni kolodvor« (Kolodvorska ulica »Miklič«) v petek 23. t. m. ob 8. uri zvečer. Ker je na dnevnem redu združitve obeh odborov, oziroma izvolitev novega odbora, je dolžnost vsakega zavednega pristaša, da se sestanka udeleži.

Iz našega časopisja.

Potreba skupnega dela.

»Odjek« (Zagreb): Rešitev v tej državi more biti samo v tesnem sodelovanju vseh treh plemen. Zato stranke, ki nimajo programa, katerega morejo sprejeti vsa tri plemena, nimajo življenske sposobnosti in niso sodobne. Nazori podincev kot strankarskih članov ne smejo in ne morejo za nas biti merodajni, temveč ideja, ki jo vsebuje program. Radikalna stranka priznava vsa tri imena in priznava vsakemu delu našega naroda popolno življensko pravico. V njej se more razgovarjati o vsem, samo ne o dinastiji, ker je naša, ljudska in narodna, ter o državnem in narodnem edinstvu, ker je to interes vseh nas in ideja naših največjih mož in patrijotov. V radikalni stranki je prostora za vsakega Srba, Hrvata in Slovenca.

Mi in naši Nemci.

»Zastava« (Novi Sad): Minuli so časi, ko so mogli Germani siliti na vzhod preko Srbov in srbske dece. Minuli so časi, ko so mogli Germani Evropi diktirati mir. In nedavno so minuli časi, ko je peščica zaostalih Nemcev pri nas podčenevala Beograd. Prišel je čas, da se da manjšinam ono, kar jim kot manjšinam pripada. Ne več in ne manj. Nemce boli, ker je njihov Kulturbund razpuščen. Naj ne obžalujejo, saj so potem njega dospeli v družbo radičevcev, ki jim bodo vrnili izgubljeno pamet.

Ljudstvo in Radić.

»Virovitičani« (Virovitica): Radić si je pridobil lahkoverne in neprosvetljene mase s pomočjo takozvanih zagrebških politikov. Toda ljudstvo je pričelo spregledovati. Ljudstvo vidi, da je Radić upornik, ki dela proti našemu državnemu sistemu in proti našemu narodnemu kralju, ki je v vojni za osvoboditev vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev riskiral svoje življenje in ki je poleg svojega očeta kralja Petra osvobodil naš narod izpod avstrijsko-madžarskega jarma. Naše ljudstvo vidi, da vodi Radićevo delo k prevratu, katerega Hrvati nočejo. Ljudstvo vidi, da Radić ni bil preganjan, ampak, da je pobegnil iz svoje domovine, ker se je zbal odgovornosti za svoje zločine.

Vsak naš somišljenik naj se na roči na »Radikalni Glasnik«.

Opozorilo.

Vljudno opozarjamo vse one naše somišljenike in naročnike »Radikalnega Glasnika«, ki še niso izpolnili svoje strankarske dolžnosti napram strankinemu glasilu, da to storijo čimprej, ako želijo prejemati list v redu.

Kdor pomotoma ni dobil položnice, naj jo zahteva pri upravi lista.

Dolžnost vsakega narodnega radikala je, da je naročen na svoje strankino glasilu, ki je v Sloveniji samo »Radikalni Glasnik«.

Uprava »Radikalnega Glasnika«.

Zapiski.

»Velesrbia«.

Na neprestano klevetanje »Slovenca« odgovarja »Samouprava«: V slovenskem katoliškem časopisu operirajo sedaj z novo psovko proti svojim političnim nasprotnikom. Ta psovka, ki se v »Slovenca« neprestano ponavlja, je »velesrb«, kar znači približno isto, kar je za časa Avstrije značilo srbofil. Velesrb je vsak Slovenec, ki ne zmerja Srbov, ki hoče, da se država pametno uredi, ki hoče živeti v miru s Srbi. Ako se kdo v slovenskih vaseh priznava za monarhista, ako izreče kakšno nepovoljno besedo o bivši Avstriji, ako ne misli dobro o boljševikih itd., tedaj ga proglašajo za velesrba, za izdajico svojega naroda in vere te je njegovo življenje otežkočeno med dobrim, poštenim, toda politično zelo naivnim ljudstvom. Korošec je v tem prekosil danes celo frankovce.

»Slovenec« in cirilica.

»Samouprava« piše z ozirom na »Slovenčev« borbo proti cirilici: Mi to razumemo, ker on sovraži vse, kar nas ujedinjuje in želi vse, kar nas razdvaja. Njegovo hujkanje proti cirilici je ostalo dolgo brez uspeha, ker ljudstvo vidi, da je cirilica koristna in potrebna Slovencev in najrazličnejših prilikah ter se je prostovoljno in zelo rado učil. Toda počasi kaže tudi to hujkanje uspehe in tako je mogel te dni »Slovenec« zmagovalno poročati, da je občina (?) Kostanjevica pod vplivom svojega župnika sprejela resolucijo, da mora cirilica takoj izginiti iz vseh slovenskih šol. Naj se »Slovenec« jezi, kolikor hoče, cirilica bo ostala v kostanjeviški šoli sigurno dalj časa nego ta gospod župnik. Ako se otroci učijo cirilice, piše »Slovenec« ogorčeno, je to preganjanje slovenskega jezika s strani Velesrbov, kakor da bi bila latinica slovenski jezik!

Dopisi.

d Celje in okolica. V 19. številu »Radikalnega Glasnika« je bilo pomotoma navedeno, da so se 12. maja pričeli nabori. Nabori se bodo vršili pozneje. — Skrlatica je zelo razširjena po celnem našem kraju. Mnogo otrok umrje. — Volilno gibanje za občinske volitve za okoličeno se je pričelo. Kandidatne liste so že sestavljene. — Kmetje, delavci, obrtniki, vsi pristopite v radikalno stranko, naročite naš list in širite ga! Živijo celjski radikali!

Armada tlačanih ljudi se zbira pod zastavo, naš brat je vsakdo, kdor trpi, pod jarmom nosi glavo!

Dolinski.

d Iz Cerknice nam pišejo: Imeli smo hudo zimo in doslej hladno in po večini deževno vreme. Ob oratvi pa je bilo še precej ugodno vreme, vsaj dež nam ni kaj posebno nagajal. Torej prvo poljsko delo smo srečno dovršili in danes raste žito, da je veselje pogledati. Tudi trava po senčutih in pašnikih obeta obili užitek. Ker ni bilo slane, je prečakovati vsekakor dobro sadno letino. — Imamo imeniten vodovod ki je naš ponos. Dograjen je bil par let pred svetovno vojno. Kakšna škoda, da se ni pozneje zgradila ob našem potoku hidrocentrale. Potok je skoro celo leto enako močan in iz hidrocentrale bi imel ves naš trg moderno razsvetljavo, tako pa si razsvetljujemo temo z brlečimi leščerbami, svečami in smrdljivim petrolejemimi svetilkami. Dandanes so take gospodarske naprave silno drage in zato je vprašanje hidrocentrale skoraj zaspalo. Tudi za to nam je žal, da nismo pred leti pogozdili del Slivnice in skoraj brezplodnega sveta med Cerknico in Rakekom. Danes je les drag, kakršno bogastvo bi danes imeli v današnjih goščavah!

Tedenske vesti.

— Francosko odlikovanje pesnika Otona Župančiča. Francoska vlada je odlikovala pesnika in predsednika »Francoskega instituta« v Ljubljani, g. Otona Župančiča z redom viteza častne legije. Iskreno čestitamo.

— Kraljev tajnik umrl. V Gružu je umrl kraljev tajnik Vlado Petrovič-Njegoš, sorodnik črnogorskega kralja Nikole. Pokojnik je bil zelo popularna osebnost. Kralja Aleksandra je spremljal na vseh njegovih potovanjih.

— Odbor za Malgajev spomenik v Guštanju nam piše, da se vrši dne 29. maja t. l. v Guštanju velika narodna nadstrankarska manifestacija vseh jugoslovanskih kulturnih društev s sledečim sporedom: 1. Sprejem gostov pri vlakih. 2. Ob 10. uri slavnostna sv. maša na trgu, katero služi msgr. dr. Anton Medved z nagovorom. 3. Po sv. maši povorka z vojaško godbo k spomeniku. 4. Pozdrav predsednika, nato odkritje spomenika s petjem. 5. Slavnostni govor g. generala Majstra. — Po slavnostnem govoru petje in drugi govori. (Govorniki, ki želijo nastopiti, naj se z navedbo snovi priglasiijo odboru do najkasneje 24. t. m., da se more določiti vrstni red; običajni kratki pozdravni nagovori so dopustni tudi brez poprejšnje prijave.) 6. Povratak v Guštanj h kosilu. 7. Ob 3. popoldne velika ljudska veselica na prostem s petjem, godbo, govori, kjer bo prilika za nastope pevskih zborov in godb. Za vsakovrstna okrepčila je zadostno poskrbljeno. — Polovična vožnja na vseh železnih je že dovoljena; tozadnevne izkaznice se bodo na zahtevo poslale. Posebni vlaki bodo vozili Maribor—Guštanj, Celje—Guštanj in Celje—Maribor, ki vozijo zvečer zopet nazaj. Vozni red se še objavi v časopisih. — Dosegle so se torej vse ugodnosti za posetnike. Slovanska javnost pa mora z obilno udeležbo pokazati našim notranjim in zunanjim sovražnikom, da smo in bodemo složni brez razlike strank, kadar bo ogrožena svoboda naše lepe skupne domovine.

— Malgajevi soborci naj javijo svoje naslove odboru za Malgajev spomenik v Guštanju, da jim isti lahko pošlje legitimacije za polovično vožnjo v Guštanj k slavnosti odkritja Malgajevskega spomenika, ki se vrši dne 29. maja 1924.

— Občinske volitve na Jesenicah razveljavljene. Vlada je razveljavila zadnje občinske volitve in razpisala nove.

— Popravek. V članku »Ali morejo biti Slovenci narodni radikali?« (v zadnji številki »Radikalnega Glasnika«) se je vrnilo več tiskovnih napak, ki kvarijo smisel izvajanja. Tako se mora v drugem odstavku vrsta četrta pravilno glasiti: »umevajo in ne imajo«. Nadalje se mora v odstavku, ki se pričinja z besedami »Po osvoboditvi« pravilno glasiti: po svoji ideji in ne zvezi.

— Predavanje dr. N. Župančiča. V soboto 24. t. m. bo predaval v društvu »Soča« v Ljubljani v salonu pri »Levu« dr. Niko Župančič o »novi srbski epopeji«.

— Kongres vojnih invalidov v Ljubljani se vrši 15. junija t. l. Na kongres pridejo delegati vseh invalidskih združenj.

— Izpremembe v civilnem pravnem postopanju. Naredba ministra pravde, ki je te dni izšla v »Službenih Novinah« na temelju čl. 87 finančnega zakona za l. 1924-1925, izmenjuje in povzbuje z veljavo od 1. junija t. l. denarne postavke, po katerih se ravna stvarna podsodnost sodišč v civilnih pravnih. Najvažnejše določbe so: 1. pred okrajna sodišča spadajo pravde o denarju ali denarni vrednosti do vseh 6250 Din (= 25.000 K), 2. pri okrajnih sodiščih in pri deželni sodišču v Ljubljani sodi v pravnih iste vrste do vseh 125.000 Din (= 500.000 K) sodnik poedinec, 3. v opominjalnem postopanju se smejo izdajati plačilna povelja do vseh 6250 Din, 4. stari propisi o podsodnosti veljajo samo za pravde, v katerih se je do konca maja po prvem naroku že pričela ustna sporna razprava. S 1. junijem t. l. bodo torej okrajna sodišča in ljubljansko deželno sodišče oddala vse pri njih že vložene tožbe do vrednosti 25.000 K, o katerih do konca maja niso sporno razpravljala v stvari, pristojnim okrajnim sodiščem.

— Razvrstitev učiteljstva po novem zakonu. Ako misli kak učitelj, da mu je bila pogrešno odmerjena osnovna ali položajna plača ali nepravilno všteta službena doba, se lahko pritoži po čl. 228 zak. o civilnih uradnikih v roku 30 dni po vročitvi rešenja naravnost na državni svet. Pritožbo naj pošlje v dveh izvodih nekolikokrat priporočeno. Priloži naj za utemeljitev pritožbe potrebne listine (v enem izvodu, prepisi listin morajo biti overjeni po šolski oblasti z žigom in podpisom).

— Sprejem v podoficirsko šolo vojne mornarice. Po naredbi ministrstva vojske in mornarice se sprejme meseca oktobra t. l. v brodersko pod-

oficirsko šolo vojne mornarice v Šibeniku 120 gojencev. Pogoji za sprejem so: 1. naše državljanstvo (domovnica); 2. starost 16—18 let (rojstni list); 3. najmanj štiri razrede osnovne šole (šolsko spričevalo); 4. neomadeževano vedenje (moralno spričevalo); 5. krepko zdravje (spričevalo vojaškega zdravnika). Lastnoročno pisane prošnje je treba vposlati najkasneje do 30. julija t. l. komandantu v Šibeniku. Prošnja in priloge morajo biti po predpisih kolkovane.

— **Zopet velike poplave.** Zadnji dni v minulem tednu je Drava pri Osijeku tako narasla, da so vsa polja in vrtovi ob njenih bregovih pod vodo. Prebivalci Podravja so morali zapustiti svoja bivališča. V Baranji je bilo prve dni nad 300 km ozemlja pod vodo. Od Osijeka do Almaša je poplavljenih nad 400 katastralnih jutrov. Donava je ponekod podrla obrambne nasipe in se razlila po obširnih poljih. Škoda je ogromna.

— **Zakup lova.** Okrajno glavarstvo v Kranju bo na svojem uradnem dnevu v Škofji Loki dne 26. junija ob pol 10. uri oddalo v zakup lov kratevne občine Škofja Loka na javni dražbi za dobo od 1. avg. 1924 do 31. maja 1929. Zakupni in dražbeni pogoji se lahko upogledajo pri okr. glavarstvu v Kranju.

— **Velika železniška nesreča.** V noči od 16. na 17. t. m. je pripeljal orijent-ekspresni vlak, ki vozi iz Carigrada preko Beograda in Ljubljane v Pariz, na postajo Prestranek (med Postojno in St. Petrom) z brzino 30 km na uro ter zavozil na tir, kjer je stal tovorni vlak, namenjen v Trst. Tovorni vlak je imel spredaj in zadaj lokomotivo. Strojevodja ekspresnega vlaka je opazil pretečo nevarnost, toda bilo je že prepozno. Ekspresni vlak z dvema lokomotivama je z vso silo

zadel v zadnjo lokomotivo tovornega vlaka. Obe lokomotivi ekspresnega vlaka sta skočili pri zadetju iz tira. Zdrobljeni so bili trije vagoni tovornega in oba poštna vagona ekspresnega vlaka. Nesreča je zahtevala več človeških žrtev, in sicer dva mrliča karabinerja Zagamija in francoskega spremijevalca Lamanta. Ranjeni so bili sledeči: najtežje vlakovodja Tomasso, nadalje karabinjer Rocca in strojevodja Vivo. Lahko ranjen je bil brigadir italijanske finančne straže Giordani. Nesrečo je zakrivil železniški uradnik Prudenziati, ki je dal v zadnjem trenutku navodilo kretniku Vodopivcu, naj obrne kretnico na tir, kjer je stal tovorni vlak. Uradnik je namreč mislil, da prihaja le lokomotiva iz Postojne. Ko je uradnik opazil nesrečo, se je ustrelil z revolverjem naravnost v srce. Kretnika Vodopivca so karabinjerji takoj aretirali in prepeljali v Postojno. Na kraj nesreče se je pripeljal iz Trsta poseben vlak z zdravniki in rešilnim vozom. Poleg človeških žrtev je povzročila nesreča tudi nad enmilijonsko škodo.

— **Aretacija na ljubljanskem magistratu.** Na poziv državne oblasti so aretirali magistratnega uradnika Sedeja, ki je na nekem shodu v Tivolju zagrešil zločin proti državi.

— **Smrtna nesreča.** Na ljubljanskem glavnem kolodvoru se je v ponedeljek 19. t. m. smrtno ponesrečil petdesetletni delavec Al. Arzenšek. Pri razkladanju težkih hlodov z vagona na voz ga je pečil zadnji hlod in mu zdrobil prsni koš. Nesrečni delavec je bil takoj mrtev.

— **Restavracija »Slovenec«** v Zagrebu. Frankopanska ulica 7. priporoča p. n. občinstvu svojo izvrstno domačo kuhinjo in dobro domače vino. Sprejemajo se tudi abonenti.

Gospodarstvo.

Pašno gospodarstvo.

Važna panoga našega gospodarstva je živinoreja. Za njeno povzdigo je neobhodno potrebno stopnjevanje pridelka živinske hrane.

Veliko vlogo igrajo tupašniki. Pašno gospodarstvo se je izkazalo kot neobhodno potrebno za napredek živinoreje. Ni še dolgo tega, kar je veljalo pašno gospodarstvo za ekstenzivno gospodarstvo. Danes pa je obratno pašno gospodarstvo znak intenzivne živinoreje. Povzdiga živinoreje pa je nemogoča brez zvišanja pridelka živalske krme, torej povečanje ploskve za živinsko krmo v množinski in kakovostni smeri. Zato tudi skušajo vse države, ki se pečajo z živinorejo, čim bolj udomačiti in izpopolniti umestno obdelovanje pašnikov.

Za povečanje donosa pašnikov je mnogo preizkušenih sredstev. Glavno važnost je polagati na gojitev pašnikov s čiščenjem in gnojenjem. Vse to teži za izpremembo vzraslih rastlin; toda ta je največkrat enostranska in obstoja v glavnem v pospeševanju nekaterih vrst dobrih pašnih rastlin. Boljši rezultat se doseže z vsejanjem prikladne semenske mešanice. Toda to se sme zgoditi šele poleti, ko je paša že končana. Najboljši in najpopolnejši rezultat pa je mogoče doseči edino na ta način, da se napravi nov, umetni pašnik.

Nov, umetni pašnik napravimo na sledeči način: Za pašnik določeno zemljišče jeseni prekopljeno in odstranimo vse rastlinske korenine. Potem pognojimo, najbolje s Tomaževim žlindrom in kalijevo soljo. Na vsakih 100 kvadratnih metrov se vzame 6 do 8 kg Tomaževe žlindre in 3 do 4 kg kalijeve soli. Spomladi je treba zemljo še enkrat prekopati in izbrati še ostale korenine. V času od srede maja do srede junija se potem poseje s semensko mešanico, ki bo dala vremenskim razmeram najprimernejši pašnik.

Koristnost pašnikov obstoja v glavnem v prihranku človeških delovnih sil in v zdravi naravni vzreji mlade živine. Danes je pravi pravzaprav nemogoča racionalna vzgoja mlade živine brez paše, kajti edino le s pašo se okrepi zdravje živali in prihranijo stroški, da se izreja živine res izplača. Kajti vse drugačen je razvoj teleta, ki ga vzreiamo na paši,

kakor pa onega, ki živi samo v hlevu.

Krma telet mora biti v prvih šestih mesecih kolikor mogoče in dopustno obilna, da teleta hitro rastejo in da dobe dobre oblike, ne da bi tvorilo pri tem preveč masti. Možnost, da žival zraste, je tem večja, čim mlajša je žival. Enomesečno tele se more zrediti z dobro krmo za 1 in pol odstotka svoje teže, enoletno tele le še pol odstotka in dveletno samo približno eno četrtino odstotka. Kolikor bolj se jača z dobrim krmljenjem v prvem letu energija rasti v mladosti, toliko dalj časa učinkuje ta tudi pozneje, ko pridejo take živali na pašo. Teleta je treba že zgodaj privaditi na suho krmljenje, ker povzroča to dobro preosnovdo prebavljivega aparata in ker dobijo mlade živali na ta način vitko, valjkasto telesno obliko, dočim povzroča krmljenje s tekočo hrano razširjen in viseč trebuh, udrt hrbet, ovira razvoj prsnega koša itd. Takim živalim pozneje tudi paša ne koristi. Seveda bi pa bilo tudi nepravilno, če bi bila hrana mladih živali tako močna, da bi prišla potem teleta z močno plastjo tolsče na pašo, kajti tako stanje omehkuje živali in nepotrebna tolsčoba bi se na paši vendar zopet izgubila. Čim mlajša so teleta, ko se nauče pasti, tem bolj uspevajo kasneje. Najracionalnejša priprava za pašo telet je poseben, dobro zarašen ograjen prostor, kamor se puščajo še ne šest mesecev stara teleta, da se jim more dati še potrebno močno hrano, kakor ovseni ali ječmenov drob.

Skrivnost cenene vzreje mlade živine leži v tem: mršavo živinčce na pašo, debelo s paše. Dobro je, napraviti poskus glede prireje na paši. Najbolje nas pouči o prireji tale način: Zaponimo si tezo živinčeta, ko je staro šest mesecev, nato prirejo po prvi pašni perijodi, prirejo v sledeči zimi in prirejo v drugi pašni perijodi. Skupna prireja v vseh štirih perijodah nam pokaže korist, ki smo jo dosegli s pašo.

K—L.
Za zaščito industrije v Sloveniji. Zveza slovenskih industrijcev v Ljubljani je predložila ministru trgovine in industrije obširno spomenico o zaščiti industrije v Sloveniji.

g Carinjenje poštnih paketov iz Avstrije. Po naredbi generalne direktije carin v Beogradu se poštno pošiljke, na katerih spremnicah je nalepljen listič »Sendung mit Begleitschein« carinijo po minimalni tarifi, ako se iz priloženih poštnih deklaracij ugotovi, da je blago iz dežele, s katero je sklenjen tozadevni dogovor.

g Kolonizacija južne Srbije je začasno ustavljena. Dan ponovne delitve zemlje med koloniste se pravočasno javi.

g Tečaj za vinogradnike. Ravnateljstvo državne kmetijske šole na Grmu (Novomesto) priredi v dneh 10. in 11. junija t. l. tečaj za zeleno cepljenje trt in za poletno zatiranje trtnih škodljivcev. Tečaj se prične na binkoštni torek 10. junija ob 8. uri in se konča v sredo 11. junija ob 17. uri. Udeleženci stanujejo lahko na Grmu, revnejši dobijo po možnosti tudi prispevek v hrani. Kdor se želi tečaja udeležiti, naj se zgleda najpozneje do 5. junija po dopisnici pri ravnateljstvu šole in naj pride na dan pouka v zavod.

g Razstavo goveje živine pingavske pasme priredi ormoški okrajni zastop dne 31. t. m. na mestnem sejnišču v Ormožu. Namen razstave je, da se na eni strani zainteresirajo domači živinorejci, da se še z večjo vneto oklenejo te panoge domačega gospodarstva, na drugi strani pa, da se pokaže javnosti in merodajnim činiteljem stanje naše živinoreje in uspeh poveljnega dela.

g Gospodarski propad Reke. Te dni so dospeli v Milan zastopniki reških trgovcev, namenjeni v Rim, da potujejo vladi o gospodarskih težkočah, ki vladajo v mestu in v pristanišču tudi po aneksiji k Italiji. Reški trgovci so izjavili pri sprejemu v milanski trgovinski zbornici, da je boj za italijansko uničil Reko. Tudi valutni problem se rešuje tako, da od vlade določeni izmenjevalni kurz pomeni ruin za reško trgovstvo.

Koroške pravljice.

Sv. Višarje.

Bilo je v začetku štirinajstega stoletja. Na razsežni planini južno od Žabnice v Kanalski dolini na Koroškem so pastirji pasli ovce. Lepa dne je neki pastir pogrešal več ovac in jih je šel iskat. Dolgo jih je iskal, slednjič jih je našel vrhu gore. Vse ovce so bile zbrane okrog brinovega (na Koroškem v Rožu pravi jo »smolejevega«, v Podjuni pa »brancurjevega«) grma in so klečale na prednjih nogah. V grmu je zagledal pastir iz lesa izrezljano Marijino podobo, pokleknil je in molil. Nato je vzel podobo, jo nesel v dolino in jo oddal župniku. Začuden je zapazil da so šle ovce za njim. Vaški župnik je postavil čudežno podobo v omaro. Ko je drugi dan pastir gnil na pašo, so ovce silile neprestano proti vrhu in se se zopet zbrale okoli grma, v katerem je pastir zopet našel Marijino podobo, kakor prejšnji dan. To se je ponovilo trikrat. Tedaj so postavili vaščani s papeževim privoljenjem kakor pravi legenda, na onem mestu kapelo in ko je prihajalo vedno več romarjev, so ondi kjer je nekoč stal brinov grm, pozidali cerkev. Če so skušali čez zimo shraniti Marijino podobo spodaj v vasi, je vedno zgnila in se vrnila na goro. Okrog cerkve so sčasoma pozidali več poslopij, v katerih je bilo prostora za tisoče ljudi. Cerkev in hiše so bile med vojno pokončane.

Okameneli lovci.

Južno od Sv. Višarj se vleče raztrgan gorski greben s človeški obliki sličnimi pečnami. Predno so pozidali na Višarjih cerkev, so se tod pasle črede divjih koz, ki so jih lovci pridno zalezovali. Ko pa so začeli prihajati romarji na Sv. Višarje, so pripodili koze na veliko jezo lovcev. Nekoč so šli trije lovci na goro na lov, a ne ene divje koze niso zapazili. Razdraženi so začeli streljati na nasproti ležečo cerkev, a v hipu jih je zadela kazen in so vsi trije okameneli. In ondi stojijo še do današnjega dne.

Lastnik: Konzorcij »Rad. Glasnika«.
Urednik: Ivan Podržaj.
Odg. urednik: Ivo Kisovec.
Tiska: »Zvezna tiskarna«.

Vsak član Narodne radikalne stranke čita in naroči „Radikalni Glasnik“.

E. M. Laumann — Raoul Bigot:

Skrivnostna snov.

(Roman.)

(Nadaljevanje.)

Ujetnica.

Ko je Germaine Laurière prišla k sebi, je čutila, da je tesno zavita v temno blago, tako da se ni mogla gibati. Njej nasproti je sedel popolnoma korekten možak, ki je bil evropsko oblečen, a s turbanom pokrit.

— Gospodična, ji je dejal s prijaznim, zelo milim glasom, pri najmanjšem vzkliku bi bil na svojo veliko žalost prisiljen vam zamašiti usta s tem robcem. Prosim, ne prisilite me, da pride stvar tako daleč.

— Kaj hočete od mene?

— To boste pozneje izvedeli, ura še ni prišla, da se vam to pove. V rokah mogočnega gospoda ste, on bo odločil.

Od tega trenutka naprej je mož molčal; na nobeno vprašanje, na nobeno besedo dekleta ni odgovoril.

Limuzina je naglo vozila v temno noč in Germaine ni mogla doznati smeri, v katero se vozi.

Ko se je začel delati dan, je možak potegnil iz žepa steklenico iz cizeliranega zlata, katero je odmašil in je pomolil dekletu pod nosnice. Ta je takoj zaspala.

Njena ljubka glavnica se je nagnila na njegovo ramo, vzdihnila je in bila v tem trenutku stvar brez življenja.

Možak je spustil zastore in voz je nadaljeval svoj divji tek po zeleni pokrajini, v kateri je vas sledila vasi.

Ob osmih zjutraj pa je naenkrat zavila po skrbno negovani stranski cesti in prišla do težkih vrat, ki so se odprla pred njim, tu se je ustavil pred pročeljem starega gradu, ki je bil prenovljen.

Grad je stal na robu skal, ki so se dvigale nad morskim obrežjem.

Potegnili so dekletu iz voza in indijski služabniki so jo nesli v veliki salon, kjer so jo odvili iz zavoja.

Tedaj pa je začel mož, ki jo je spremljal v vozu, s široko pahljačo dovajati zrak njenemu obličju in polagoma se je dekletu predramilo.

Brezizrazno je gledala okoli sebe, toda kmalu se je zavedla in vprašala moža, ki jo je hladno gledal:

— Kaj hočete od mene?

— Vaši prijatelji in vi ste iskali moža, ki ga mi skrivamo in ki ga poznate. V svoji modrosti je hotel Mojster iz vas napraviti talca proti vašim prijateljem. Vaše življenje zavisi od njih poskusov, spet najti tega možaka in vas. Danes zvečer boste našli Jacquesa Lamberta. Mojster bo prišel sem v nekaj dneh in bo nato odločil.

Možak je zaploskal, dva druga Indijca sta se prikazala. Prijela sta Germaino za roke, jo prisilila, da se je dvignila, in vlekla sta jo v sobo, katere vrata sta skrbno zaklenila.

Germaine, kateri se je vrnila vsa njena duševna moč in hladnokrvnost, je preiskala sobo in se prepričala, da je ujetnica:

Edino okno, ki je razsvetljevalo to sobo, je bilo zamreženo in izza vrat je čula tihe korake stražnika.

Dekle si je z vodo osvežilo obraz, uredilo svoje lase in obleke in začelo čisto mirno premišljati. V negotovosti, v kateri se je nahajala, jo je ena stvar pomirjevala: Escander bo storil vse, da jo zopet najde, kajti s čudovitim občutkom, ki ga imajo žen-

ske, je spoznala iz njegove vpljudnosti in njegovih besed globoko ljubezen, ki jo je gojil do nje.

Proti večeru so popraskali na njenih vratih in odprla so se. Prikazal se je možak in za njim oba Indijca, ki ju je dobro poznala.

Možak je vstopil, vrata so se za njim zaprla.

— Jacques Lambert! je vzkliknila Germaine.

— Da, je odvrnil možak, Jacques Lambert.

— Kaj delate tu? Zakaj sem jaz tu?

— Vse po volji Mojstra, ki vse premore.

Jacques Lambert je bil takšen, kakoršnega je bila spoznala: nekoliko belih šopov je bilo raztresenih po njegovih lasih. Njegov sumljiv in boječ pogled je bil še vedno živahen. Pri prvih besedah je Germaine spoznala v njem moža, ki je bil zaljubljen v samega sebe, napihnjen od ponosa in napol blazen kot nekdanj.

Sedel je in polagoma je začel govoriti zaupno. Vodila ga je otroška želja, da bi ga to dekletu občudovalo, ker se je čutil zelo vzvišenega nad njo.

Z rastočim navdušenjem ji je pripovedoval o svojem skrivnostnem delu, ne da bi seveda razkril znanstvene potankosti svoje izredne iznajdbe.

Potem je pa priznal, da je to imenitno iznajdbo prodal Tocri in da je celo v gradu, v katerem bivata obadva, ustanovil tovarno za iznajdbe snov. V tem gradu se pa tudi gradijo nove vrste zrakoplovi, helikopteri, ki daleko nadkriljujejo vse došedanje, kar se tiče hitrosti in stabilnosti. In iznašel sem tudi način, ki napravi te avijone nevidne. »Ko si boste ogledovali moje delo, me boste občudovali!«

— In za kaj služijo vse te iznajdbe? je hladno vprašalo dekletu.

— Tega pa ne vem... Napravil sem z mojstrom pogodbo, ki poteče prihodnje leto: in takrat dobim šest milijonov, me razumete? Šest milijonov! Res je, da do onega dne ne smem oditi iz tega gradu, moje življenje poteka v podzemskih laboratorijih in tovarnah, toda pozneje...

Dekle se je dvignilo.

— Ali hočete vedeti, Jacques Lambert, čemu služi vaša iznajdba?

In tu mu je z divjim glasom povedala vse grozno gorje, ki je zadelo domovino: uničenje celih mest s prebivalci.

Ko je možak poslušal dekletu se je njegovo zanimanje naenkrat spremenilo v strah, očitki so mu začeli vstajati v duši. Videl je naenkrat, kaj strašnega je učinil, stresel se je od groze, hotel je govoriti — toda vrata so se odprla.

Osebnajnik radže, imenovan Ravana, oni, ki je bil privedel Germaine na grad Hoc, je vstopil hladno in mrzlo in pustil vrata odprta, za katerima sta stala dva druga Indijca, do zob oborožena.

Obrnil se je do Germaine in dejal:

— Gospodična, vi izgubljate svoj čas, če mislite, da boste spreobrnila tega bandita; po našem mnenju zasledujemo mi sveto in lepo delo in nič vas ne bo zadržalo pri tem.

Nato je dejal Lambertu:

— Prepovedano vam je bilo govoriti:

hotel sem iskušati iskrenost prisega, ki ste jo položili: sedaj vas bomo kaznovali.

Lambert se je začel tresti in postal blede kot zid.

Ravana je pomignil, oba Indijca sta zagrabila kemičarja in ga odvedla. Ravana se je obrnil proti dekletu.

— Dolgo ne boste naša ujetnica, toda dokler ste tu, nikar ne pozabite, da vaše življenje ni dosti vredno in da je v naših rokah.

Odšel je, vrata so se zaprla, Germaine je ostala sama.

Skrivnostni grad.

Vsak dan je Escander dobival eno ali dve poročili od policijskih agentov, ki jih je bil razposlal, toda nobeno ni bilo zadovoljivo.

Verdeau se je vrnil, sledil je bil Tocri kot senca, videl je, kako se je jahta odpeljala: Germaine ni bilo na njej.

Slednjič je javilo poročilo iz Bayeuxa, da prihaja vsak teden dvakrat na trg velik avto in v njem so trije Kitajci.

»Ker ljudje pravijo, da so to Kitajci, se nisem zanimal zanje: pričakujem vaših poročil.«

Tako se je končalo kratko, a jasno poročilo.

— Osel, je vskliknil Escander, idijot!

To je bilo vse; Escander ni nikoli izgubljal svojega časa. Stopil je takoj k Le Sauterju, se razgovarjal z njim pol ure in odšel prav dobre volje.

— Dragi moj, je dejal Verdeauju, odpo- tovala bova.

— Kam pa? je vprašal Verdeau, ki je čakal note.

— Hočem vam pokazati katedralo v Bayeuxu. To je res krasna stavba.

Verdeau, ki se ni ničesar več čudil, je vzdihnil, spravil svoje note in dejal: »Pojdimo!«

— Vzemite popotno obleko, dajte perilo v kovčeg, vzemite revolver in dve žepni svetiljki. Jaz storim isto in čez pol ure od- potajeva.

Verdeau je odhitel in čez pol ure sta se dela oba v mogočni limuzini, s katero sta prišla v Bayeux naslednje jutro, ko je bil ravno semenj. Lahko sta našla avto, ki je prihajal nakupovat in takoj sta spoznala, da to niso bili Kitajci, ampak Indijci, ki so bili oblečeni kot bi bili iz dobre hiše in so nosili čepice.

— Zvedeti morava, odkod prihajata ta dva možaka, je dejal Escander.

— Če so normandske branjevke take kot pariške, bomo to zvedeli v petih minutah.

Gledala sta od daleč in ko je veliki Indijec končal svoj nakup pri neki prodajalki, se ji je Verdeau približal. Čez trenotek se je vrnil k Escandru:

— To so Kitajci, ki stanujejo v nekem gradu ob morju, v oni smeri... To je vse, kar mi je mogla ženica povedati.

— Si bomo že pomagali, je dejal Escander. Edino ena dobra cesta vodi v Port-en-Bressin; ravnokar sem si ogledal karto. Naprej! Pa hitro! Če človek koga zasleduje, je najbolje, da ga prehití.

Escander je prav uganil. Nista se še vozila dobro uro počasi po cesti, ki je bila popolnoma ravna, ko je Verdeau, ki se je večkrat obračal, vzkliknil:

— So že za nami!

Escander je začel voziti naglo, tako da so bili daleč pred drugim avtom do Port-en-Bessina. Tu se je ustavil pred trafiklo, kupil škatlo smodk in pustil skrivnostni avto mimo. Ko je bil že precej naprej, sta ga začela zasledovati. Tako so vozili skozi Saint-Lawrent in Vierville-sur-Mer in indijski avto, kateremu sta sledila časnika, je nadaljeval svojo pot proti Grandcampu. Kmalu po-

tem, ko so se vozili skozi Englesqueville, jo je avto, ki sta ga vodila Azijata, zavil na desno.

— Uf! Sedaj jih pa imava! je vzkliknil Escander.

Vendar je pa vozil z nespremenjeno hitrostjo po glavni cesti naprej in se ustavil na malem kolodvoru Saint Etienne - du - Mont.

Tu sta izpraševala uradnika lokalne železnice, od katerega sta zvedela sledeče:

Že pred dobrim letom je silno bogat tujec kupil starodavni grad Hoc, ki stoji na koncu strmega brega ob morju, na zapadu od Grandcampa. Ta možak menda proučuje morje. Velik učenjak je s precejšnjim številom služabnikov, ki jih pa nihče še ni videl.

Escander si je zadovoljno mel roke, ko sta se vračala v vas. Dejal je Verdeauju:

— Danes napraviva nočen pohod!

— Jaz se prav rad sprehajam ponoči, mu je odvrnil Verdeau.

Ustavila sta se s svojo limuzino v hotelu in najela sobo. Javila sta se kot fotografa, ki imata nalog, posneti najlepše točke pokrajine. Ta bajka jim je omogočila možnost zelo svobodnega kretanja.

Najedla sta se dobro, ker sta vedela, da bosta imela mnogo težav premagati in mirno sta dejala posestniku hotela, da bosta šla v Port - en - Bressin fotografirat in se peljala z ribiškim čolnom na izprehod po morju, da pa obdržita svojo sobo.

Nato sta točno proučila zemljepisno karto in napisala dolgo pismo Le Sauterju. Potem sta se pa napravila v bližino grada Hoca. Da odvrneta vsako sumnjo, sta sklenila približati se gradu z morske strani. Lazila sta preko visoke skale in čeri skalnatega obrežja mimo velikih temnih jam. Slednjič sta zapazila deset metrov od morja nad peščeno obalo v skalo vsekano stopnišče, ki je vodilo navzgor. Da je človek prišel do prvih stopnjic, se je moral držati za vrh, ki je bila napeljana navzgor in utikati noge v luknje, ki so jih menda napravili ribiči.

Ko sta prišla do vrha, je stal grad kakih petdeset metrov od njih, bil je velika masa iz rezanega kamna, stal je na visoki skali in za njim so se dvigali hlevi in gospodarska poslopja in menda bivališča za služinčad.

— Čudno, je dejal Verdeau, da terasa nima nobene ograje, izgleda kot pristajališče za zrakoplove.

Escander ga je zelo začudeno pogledal. Oba moža sta šla do zida in Escander je s pomočjo svojega tovariša za trenutek pogledal preko njega, bal se je namreč, da bi ga zapazili.

— Vse to, je dejal Verdeauju, izgleda zelo čudno, kar je ostalo od starega gradu, je občudovanja vredno, kar so pa dozidali, je zgrajeno na nerazumljiv način za čisto gotove svrhe. Čudno, res čudno... Vrnili se bova danes ponoči...

Pogledal je svojega tovariša, kateremu se je odločnost bliskala iz oči. Ta mu je dejal:

— Upam, da bova mogla jutri povabiti gospodično Laurière na izborno kosilo.

— Če bi se le to uresničilo! mu je odvrnil Escander in ga potipal po rami.

(Dalje prihodnjič.)

REMINGTON

Mod.
12.

Brezslisni
ameri-
kanski
pisalni
stroj.

FRANC BAR, LJUBLJANA
CANKARJEVO NABREZJE 5. TEL. 407

Bogata zaloga vseh v to stroko spadajočih potrebščin.

SPLOŠNA KNJIŽNICA

	Droš.	Vez.
St. 1. I. Albreht: Ranjena gruda, izvirna povest, 104 str.	Din 12—	Din 17—
2. Rado Murnik: Na Bledu, izvirna povest, 181 str.	16—	22—
3. I. Rozman: Testament, ljudska drama v 4 dej., 105 str.	12—	17—
4. Cvetko Golar: Poletno klasje, izbrane pesmi, 184 str.	20—	26—
5. Fran Milčinski: Gospod Fridolin Zolna in njegova družina, veselomoдре črtice I, 72 str.	8—	13—
6. L. Novák: Ljubosumnost, veseloigra v 1 dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradač, 45 str.	6—	11—
7. Andersenove pripovedke. Za slovensko mladino priredila Utva, 111 str.	12—	17—
8. E. Gaboriau: Akt šte. 113, roman, poslov. E. V., 536 str.	22—	28—
9. Dr. Fr. Veber: Problemi sodobne filozofije, 347 str.	24—	30—
10. I. Albreht: Andrej Ternouc, reliefna karikatura, 55 str.	6—	11—
11. Pavel Golia: Peterčkove poslednje sanje, božična povest v 4 slikah, 84 str.	12—	17—
12. Fran Milčinski: Mogočni prstan, narodna pravljica v 4 dejanjih, 91 str.	12—	17—
13. V. M. Garšin: Nadežda Nikolajevna, roman, poslovenil U. Zun, 112 str.	10—	15—
14. Dr. Karl Engliš: Denar, narodno-gospodarski spis, poslovenil dr. Albin Ogris, 236 str.	26—	32—
15. Edmond in Jules de Goncourt: Renée Mauperin, roman, prevel P. V. B., 239 str.	15—	21—
16. Janko Samec: Življenje, pesmi, 112 str.	15—	20—
17. Prosper Mérimée: Verne duše v vicah, povest, prevel Mirko Pretnar, 80 str.	9—	14—
18. Jarosl. Vrhlický: Oporoka lukovškega grajsčaka, veseloigra v 1 dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradač, 47 str.	6—	11—
19. Gerhart Hauptmann: Potopljene zvon, dramatska bajk. v 5 dejanjih, poslovenil Anton Funtek, 124 str.	16—	22—
20. Jul. Zeyer: Gompachi in Komurasaki, japonski roman, iz češčine prevel dr. Fr. Bradač, 154 str.	14—	20—
21. Frid. Zolna: Dvanajst kratkočasnih zgodbic, II, 73 str.	8—	13—
22. L. N. Tolstoj: Kreutzerjeva sonata, roman, poslovenil Fr. Pogačnik	14—	20—
23. Sophokles: Antigone, žalna igra, posl. C. Golar, 60 str.	9—	14—
24. E. L. Bullver: Poslednji dnevi Pompejev, I. del (v tisku)		
25. E. L. Bullver: Poslednji dnevi Pompejev, II. del (v tisku)		
26. L. Andrejev: Črne maske, drama, poslov. Jos. Vidmar, 82 str. broš.	12—	17—

Znanstvena zbirka (veliki 8° format):

St. 1. Dr. L. Cermelj: Boškovičev nauk o materiji — prostoru — času v luči relativnostne teorije, 52 str.	16—	23—
---	-----	-----

Za vsak zvezek je računati po Din — 80 poštne in odpravnine

Naročila sprejema: Zvezna knjigarna v Ljubljani, Marijin trg 8.

Najcenejše nove in rabljene pisalne stroje

v specialni mehanični delavnici za popravo pisalnih računalnih, razmnoževalnih in kopirnih strojev.

Ludvik Baraga, Ljubljana,
Šelenburgova ulica 6/1.

Barvne trakove, karbon—indigo papir ter vse druge potrebščine. Pisarniška oprema vedno v zalogi.

Brzo - brzo

na vlak v Celje v veletrgovino
R. Stermecki, kjer kupite letos

sukno

za moške in volneno za ženske obleke, parhent, belo, pisano in rujavo platno, kakor tudi vso drugo manufakturno robo po čudovito nizkih cenah. V lastnem interesu se vsakemu priporoča, da enkrat poskusi kupiti v veletrgovini

R. STERMECKI, CELJE.

Trgovci engros - cene.

Prvorazredni moderni brzo-pisalni stroj.

Stoewer Record

Vrhunec finomehanike.

Zastopstvo: Lud. Baraga Ljubljana,
Šelenburgova ulica šte. 6/1.